

Za gospodarje

Maribor, dne 17. novembra 1937

Z občnega zbora Zadružne zveze

V Ljubljani se je vršil občni zbor Zadružne zveze, s katerega priobčujemo naslednje za našega kmeta važne ugotovitve.

Gospodarsko zboljšanje

Na občnem zboru Zadružne zveze je bilo predvsem ugotovljeno gospodarsko zboljšanje položaja kmeta in vseh drugih slojev. S tem dvigom, ki je najbrž posledica ogromnega oboroževanja, pa še nikakor ni rešena denarna kriza. V naši državi še doslej nismo prijeli za res učinkovito sredstvo, ki bi bilo rešilo denarništvo, ampak smo se doslej samo upirali na razne zaščite. Samo gospodarskemu zboljšanju gre zahvala, da imamo že vsaj nekaj odvišnega denarja, ki nekoliko omiljuje denarno krizo. Naše kmečke posojilnice še vedno niso prišle do pravega življenja, kakor je to že uspelo raznim privilegiranim in mestnim denarnim zavodom. Ker kmečki denarni zavodi niso v polnem življenju, se je že razcvetelo po deželi oderuštvo.

Zadružna zveza se že leta trudi in poskuša vse mogoče, da bi zamogla vsaj v glavnem izplačevati zadrugam iz njihovih naložb. Sedaj se je že pripehala tako daleč, da bo velika večina naših posojilnic začela zopet delovati.

Delazmožnost naših kmečkih posojilnic

Delazmožnost kmečkih posojilnic bo odvisna za bodočnost od tega, kako se bo reševalo vprašanje dobroimetij pri Privilegirani agrarni banki in državnih obveznic, ki jih prejmejo posojilnice kot odškodnino za oddane kmečke dolgove in dolžnike.

Doslej je prijavilo 4140 kreditnih ustanov 651.000 kmetov-dolžnikov, in sicer dolgove v višini 2816 milijonov din. V vsej državi so zadružne organizacije oddale 894 milijonov din kmetovskih dolgov. Po nekkih podatkih so oddale na Slovenskem 423 milijonov din, po drugih podatkih znatno manj. Zadruga, včlanjene v Zadružni zvezi, so oddale 237 milijonov din in 29.600 kmetovskih dolžnikov. Ta številka je bistveno manjša kot se je pričakovalo. Prvotno so

mislele zadruga, da bodo oddale 39.000 kmetov-dolžnikov in za 340 milijonov din dolgov. Če je tedaj oddanih 237 milijonov din, bi mogle zadruga, včlanjene v Zadružni zvezi, imeti dobroimetja pri Privilegirani agrarni banki okoli 120 milijonov din. Če dobe lombardnega kredita 30 milijonov din, bi vendar ne mogle izplačati malih vlog — te prevladujejo pri zadrugah — do 10.000 din, o katerih govore objave, katerih je znatno več. V zvezi s tem omenja poročilo, da je Glavna zadružna zveza v Belgradu že nastopila, da se posojilni pogoji za zadruga izboljšajo, kar bi bila stvarna pomoč zadružništvu.

Katere zadruga so v najtežjem položaju?

V največji zagati so še danes one zadruga, ki so oddale skoraj vse kmečke dolžnike Privilegirani agrarni banki in so zaradi tega izgubile važen vir dohodkov. Predvsem te zadruga se še vedno zatekajo k zaščiti in je od 335 kreditnih zadrug pod zaščito že 200. Nekatere zadruga so vzele posojilo pri Zvezi, da so mogle ustreči kmetom v svojem okolju. Te dobivajo sedaj za kmečka posojila le 3%, same pa morajo plačevati višje obresti. Težko je tudi onim zadrugam, ki imajo velik del svojih aktiv v naložbah. Marsikatero zadruga je gnalo pod zaščito dejstvo, da drugače ni mogla doseči znižanja pasivne obrestne mere.

Skrb za obresti novih vlog

Z novimi vlogami so velike težave in celo veliki denarni zavodi so v skripcih, kako dobiti za te vloge primerne obresti. Zaupanje v naše denarne zavode se bo povrnilo tedaj, ko bo posojilnicam omogočeno, da bodo lahko izplačevale vse vloge. Kako potrebne so bile kmetu male posojilnice, je že uvidel v dobi denarne krize vsak in posebno še sedaj, ko se je posebno po deželi zelo razpaslo neusmiljeno oderuštvo.

Članstvo Zadružne zveze, udeležba na občnem zboru in odbor

Ob koncu leta 1936 je bilo včlanjenih pri Zadružni zvezi 682 zadruga. Na občni

zbor je poslalo svoje zastopnike 215 kreditnih in 201 ostala zadruga.

Pri volitvah je bil izvoljen z malo spremembo stari odbor. V načelstvo zveze so bili izvoljeni: dr. Anton Korosec, Bogumil Remec, dr. Karel Capuder, Franč Gabrovšek, dr. Stanko Žitko, dr. Frane Schaubach, Valentin Zabret, Anton Cestnik, Iv. Černoga, Josip Klekl, dr. Josip Leskovar, Ivan Lovrač, Jernej Podbevšek, Janez Stričin, dr. Dominik Žvokelj. — V nadzorstvo so bili izvoljeni: Ignacij Zaplotnik, dr. Anton Breceelj, Jakob Fatuš, Ivan Klemenčič, Josip Osana, Matej Rihar, Martin Steblovnik, Josip Klopčič in Miloš Stare.

Plačilo druge anuitete za kmečke dolgove

Po določilih uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov imajo drugo anuiteto (obrok) za kmečke dolgove plačati dolžniki Priv. agr. banki izključno preko pristojnih davčnih uprav. Samo pri prvi anuiteti je bila do neke meje izjema in so dolžniki dobili poziv, da jo vplačajo neposredno Privilegirani agrarni banki, in sicer zato, ker Priv. agr. banka takrat še ni mogla sestaviti seznamov dolžnikov in jih poslati davčnim upravam. Tudi zastran prve anuitete so za vse tiste dolžnike, ki je niso plačali do 1. septembra t. l. naravnost pri banki, naknadno izdelali sezname in jih poslali davčnim upravam. Zato morajo dolžniki plačati tudi prvo anuiteto preko davčnih uprav. Druga anuiteta je zapadla 1. novembra t. l. Priv. agrarna banka je poslala sezname vseh dolžnikov davčnim upravam in opozarja kmete-dolžnike, da morajo to drugo zapadlo anuiteto izključno plačati pristojnim davčnim upravam. Priv. agrarna banka zaradi tega ne bo sprejemala neposredno od dolžnikov nakazil za račun druge anuitete. Dolžniki naj se ravnajo po teh navodilih, da ne nastanejo pri plačevanju nerednosti.

Ljudski pravnik.

Pozor kmetje, ki ste pred 20. aprilom 1932 prevzeli obvezo dobaviti les. Pogosti so primeri, da kak kmet, ki je pred 20. IV. 1932 sklenil dogovor, da bo dobavil les ter je sprejel od kupea predujem ali popolno plačilo, lesa pa ni dobavil, odnosno ga je pre malo dobavil, tako, da predujem ni izčrpan, hoče doseči znižanje dolga, oziroma

vsote, ki bi jo eventualno moral vrniti. Nasprotnik navadno ugovarja, da vztraja na tem, da kmet dobavi še manjkajoči les. Kmet mora sedaj z ozirom na zakonito določilo, da zahtevki na izpolnitev dobavnih pogodb zastarajo v treh letih po sklenitvi dogovora, ugovarjati zastaranje; v tem primeru bo dolžan vrniti le polovico neizčrpanega predujma, odnosno plačila v 12 letih. Ako pa ne ugovarja zastaranja, mora takoj dobaviti še vsa obljubljeno, manjkajočo količino lesa.

Obresti se plačujejo od znižanega dolga. F. K. v š. Ne moremo Vam povedati, ali je anuiteta, ki jo plačujete, pravilno izračunana, ker ste nam dali premalo podatkov. Kar se tiče obresti, se ima pri obračunu vpoštevati obresti od neznižane glavnice, in sicer v sledeči višini: za terjatve privatnikov za čas od 20. aprila 1932 do 23. novembra 1933 šest- do desetodstotne, od 24. novembra 1933 do 26. septembra 1936 enodstotne, od 27. septembra 1936 do 15. novembra 1936 triodstotne. Vse te neplačane obresti in eventuelne stroške se prišteje na polovico znižani glavnici in od te skupne vsote je plačati od 16. novembra 1936 naprej triodstotne obresti. Anuiteta znaša od vsakih 100 din skupne vsote (znižane glavnice in starih neplačanih obresti ter eventuelnih stroškov) 9.80 din; v tej anuiteti so pa 3% obresti za čas od 16. novembra 1936 naprej že vštete! — Nepriviligirani denarni zavodi pa so smeli od 24. novembra 1933 naprej zahtevati šest- do sedeminipolodstotne obresti, in sicer do 15. novembra 1936. Od tedaj naprej jim pritičejo od vsote neplačanih obresti ter stroškov in znižane glavnice štiriinpolodstotne obresti, ki so istotako že vštete v anuiteti, ki znaša od vsakih 100 din 10.60 dinarjev.

Denarni zavod ne izplača vloge. J. M. S. p. C. Dne 23. oktobra 1932 ste vložili v nek denarni zavod 2000 din. Slednji znesek bi radi dvignili, pa denarni zavod nič ne izplačuje, odnosno sploh ne uraduje. Vprašate, ali imate pravico, terjatve iztožiti, koliko smete iztožiti in ali morda del Vaše terjatve propade. — Ako denarni zavod ni zaprosil za zaščito, imate pravico po dogovorjeni odpovedi zahtevati, eventualno tudi s tožbo, izplačilo Vaše vloge. Ako pa je zavodu dovoljena zaščita, ni dolžan izplačati več, kot to določa izplačilni načrt, odobren od oblasti. Upamo, da ne bo

ste ničesar izgubili od Vaše vloge. Pred težbo Vam svetujemo poskus izvensodne ureditve, ko je možno, da baš radi tožb denarni zavod zaprosi za zaščito.

Vprašanja in odgovori

Oddaja električnega toka brez obrtne koncesije. B. A. B. V Vaši vasi so ustanovili zadrugo, ki namerava zgraditi električni vod, katerega bi priključila na že obstoječo električno centralo, ki je privatna last. Vprašate, ali bo lastnik centrale primoran zaprositi za koncesijo, ako bi hotel Vaši zadrugi oddajati tok, ali pa je morda možno oddajati tok brez koncesije v primeru, ako zadruga ne bi toka plačevala, marveč le prispevala k obratovainim stroškom centrale. — Proizvajalec električnega toka brez oblastnega dovolila ne bi smel oddajati toka drugim osebam proti plačilu, sme ga pa oddajati brez dovolila, ako odjemalci toka ne plačujejo, marveč prispevajo le k stroškom za vzdrževanje centrale, odnosno drugih naprav in daljnovodov. — V kolikor vprašate, na katere zakonite predpise bi se moral lastnik centrale sklicevati, ako bi se hotel izogniti pridobitvi koncesije, Vam odgovarjamo, da ni dolžan se sklicevati na predpise, marveč določena oblast, ki bi od njega zahtevala pridobitev oblastnega dovolila. Poudarjamo le to, da v predmetnem primeru ne bi šlo za pridobitni posel, ko bi oddajal tok le proti povračilu režijskih stroškov in torej ne bi šlo za dobička.

Pouk v strojnem pletilstvu; cena strojev. P. F. v R. Vprašate, kje, odnosno v kateri tovarni bi se Vaša hčerka izučila strojnega pletilstva, ali bi jo sprejeli v uk in hkratu v oskrbo, koliko časa traja uk in koliko bi stal pletilni stroj. — Tovarne so nam znane le tri, in to: »Jugoekta«, tovarna pletenin v Mariboru, Meljska cesta št. 56, Mariborska tovarna pletenin v Klavniški ulici 10 ter Polzelska tovarna pletenin na Polzeli pri Celju. Razen tega se bavijo s strojnim pletenjem še sledeče mariborske tvrdke: Zelenko Ljudmila, Slovenska ulica 26; Javornik Roza, Vojašniška 2; Jeglič Marija, Tržaška 3; Lozej Edmund, Frankopanova 5; Meglič Maks, Orožnova 1; Traun Roza, Slovenska 8; Vezjak Marija, Vetrinjska 17. Katera izmed navedenih tvrdk bi sprejela Vašo hčerko v uk in ali hkratu tudi v oskrbo, morate sami povprašati. Uk traja tri leta. — Cena pletilnih

strojev se giblje med 4000 do 16.000 din. Nekatere tvrdke imajo po več strojev, ker so za različna dela potrebni različni stroji. Za povprečna dela bi zadostoval stroj za ceno okoli 8000 din. Pod roko dobite lahko stroje mnogo cenejše. Prodajalno pletilnih strojev ima v Mariboru Tomažič Josip v Dvoršakovi ulici 10.

Posredovalni posli, potreba oblastnega dovolila. A. H. na S. Vprašate, ali je treba dovoljenja, ako bi hoteli v svrhu postranskega zaslužka posredovati pri prodajah in nakupih posestev in blaga, pri nabavah posojil in podobno; kakšni so pogoji, kje treba zaprositi itd. — Omenjene posredovalne posle bi smeli obrtoma (to je proti nagradi) izvrševati le po predhodni oblastni dovolitvi. Kaka posebna izobrazba in uk ni potreben. Prijaviti bi se morali najprej v svrhu tako zvane inkorporacije pri najbližjem združenju trgovcev. Prijavi treba priložiti rojstni in domovinski list ter npravstveno spričevalo. Združenje trgovcev bo Vašo prijavo poslalo Zbornici za TOI v Ljubljano, da Vam izstavi potrdilo po § 95 obrtnega zakona. Ko boste dobili to potrdilo, morate napraviti prošnjo za dovoljenje na bansko upravo v Ljubljani. Slednja podeljuje koncesije po prostem preudarku glede na obče koristi in na koristi narodnega gospodarstva. Opozarjamo Vas, da znaša državna taksa za koncesijo 3000 din, banovinska 1500 din, inkorporacijska okoli 1000 din. Ako pa bi posredovali brez koncesije in za nagrado, bi zapadli kazni.

Dovoljenje za otvoritev krčme. A. H. v S. Imate 23 let starega sina, ki bi rad dobil dovoljenje za otvoritev krčme, pa nima nikake višje izobrazbe, niti ni izučen natakar. Vprašate za zadevne pogoje. — Krčmo sme otvoriti vsak, čeprav nima posebne izobrazbe, niti kake učne dobe. Krčma je obrat manjšega obsega, v katerem se točijo alkoholne pijače, smejo pa se dajati tudi brezalkoholne pijače in mrzla jedila. Predvsem je potreba, da se Vaš sin prijavi pri Združenju gostilničarjev ter tam plača tako zvano inkorporacijo. Predložiti mora rojstni list, domovinski list ter npravstveno spričevalo. Združenje gostilničarjev bo poslalo njegovo prošnjo Zbornici za TOI v Ljubljani, katera mu bo izstavila potrdilo po § 95 obrtnega zakona. — Ko bo dobil to potrdilo, naj napravi prošnjo pri okrajnem glavarstvu. Slednje bo obrat dovolilo

po prostem preudarku, ako bo občina izjavila, da je podana krajevna potreba za novo krčmo.

Davčna oprostitev osebe z devetimi otroki. F. B. v Sp. S. Ako imate devet živih otrok, od katerih ni nobeden starejši od 14 let in ne plačate več nego 500 din letnega neposrednega davka, imate pravico do oprostitve plačevanja državnih neposrednih davkov. Oprostitev plačevanja občinskih in banovinskih doklad Vam pa žal ne pritiče. — Prošnjo je vložiti pri davčni upravi, lahko jo pošljete po pošti, jo kolkovati z 10 din kolkom in ji priložiti izpisek iz matrik. Izpisek se kolekuje sledeče: za vsako izmed prvih treh oseb po 10 din, za vsako nadaljnjo po 5 din. Ako želite, da Vam davčna uprava pošlje pismeno rešitev prošnje, morate priložiti še 20 din kolka. A pismene rešitve Vi prav za prav ne potrebujete. Ako bi Vam po vloženi prošnji še vedno predpisali državni neposredni davek, opozorite davčno upravo (lahko pismeno), da ste vložili prošnjo za oprostitev.

Vojaške zadeve.

Skrajšan rok. Matija Krauthaker. Vaš pokojni oče je služil dve leti pri konjenici, najstarejši brat šest mesecev, bil nato kot začasno nesposoben odpuščen in je umrl; drugi brat je vojaški godbenik. Imate še več bratov in sester v starosti do 16 let. Vprašate, ali imate pravico do skrajšanega roka. — Ako je Vaš oče služil aktivno, Vam pritiče skrajšan rok, ako pa je služil le med vojno kot črnovojnik, Vam pravica do skrajšanega roka ne pritiče, ker, odnosno ako najstarejši brat ni umrl pri vojakih, marveč doma. Važno bi še bilo vprašanje, ali je Vaš brat, ki je vojaški godbenik, s sodnim ali notarskim zapisom odpravljen (dedno odpravljen, tako, da nima do domačega posestva nikakih pravic več). V tem slednjem primeru bi se Vam na prošnjo odložil nastop vojaške službe dotlej, dokler brat ne dopolni 17 let.

Sejmska in tržna poročila

Mariborski trg. Na mariborski trg dne 13. novembra so pripeljali 88 komadov zaklanih svinj. Svinjsko meso je bilo po 10 do 12 din kg, slanina 12—13. Kmetje so pripeljali dva voza sena po 40, dva čebule 1.50—3 in 35 voz krompirja po 0.75—1.50. Česen 3—6, endivija 0.50—1.50, luščen grah 10—12.50, hren 7—8, karfijola 1—10, radič 1, kislja repa 2, zelje 5, zelje (glava)

1—4. Grozdje 8—10, hruške 4—8, jabolka 2—5, kostanj 3—4, suhe slive 10—12, celi orehi 5—6. Na trgu je bilo šest vreč ajde 1.50, tri ajdovega pšena 4, pet fižola 1.50 do 2.50, pet ječmena 1.50, sedem koruza 1.25—1.50, tri ovsa 1—1.25, štiri prosa 1.50 do 1.75, tri prosenega pšena 3.50, šest pšenice 1.75—2, pet rži 1.50—1.75. Mleko 1.50 do 2 din, smetana 10, sirovo maslo 24, čajno 26—30, jajca 1—1.25. Prinesli so 14 gosi 35—50, 180 kokoši 18—25, 616 piščancev 20—60, 34 puranov 30—50, 10 rac 15—20 35 domačih zajcev 5—30.

Mariborski živinski sejm in mesne cene. Na živinski sejm v Maribor 9. novembra so prignali 10 konj, 20 bikov, 160 volov, 250 krav in 12 telet, skupaj 749 komadov. Povprečne cene so bile sledeče: debeli voli 4.60—6 din, poldebeli 3.75—5.50, plemenski 3.40—4.7; biki za klanje 3.0—5 din; klavne krave debele 4—4.75 din, plemenske 3.25—4, klobasarice 2.25—3.60, molzne 3.25—4 din, breje 3.10—3.60; mlada živina 4—5.50, teleta 5—6.75 din za kilogram žive teže. Prodanih je bilo 400 komadov. — Cene mesu: volovsko I. vrste 10—13 din, II. vrste 8—10, meso bikov, krav in telic 6—12, telečje meso I. vrste 10—12, II. vrste 8—10 din, sveže svinjsko meso 8—14.

Mariborski svinjski sejem 11. novembra. Na sejem so pripeljali 180 svinj. Cene: mladi prašiči 5—6 tednov 60—90 din, 7 do 9 tednov 80—100 din, 3—4 mesece 120 do 170 din, 5—7 mesecev 210—340 din, 8 do 10 mesecev 350—440 din, eno leto stari 620—780 din, 1 kg žive teže 6—7.50, 1 kg mrtve teže 8—11 din. Prodanih je bilo 72 komadov.

Na svinjskem sejmu v Ptuj 11. novembra so bile naslednje cene: prašiči komad od 60 do 120 din, pršutarji kg žive teže 6—6.25 din, debele svinje 6.50—7 din, plemenske svinje 5.25—6 din.

Cene živini in mesu v Kranju z dne 8. novembra. Voli I. vrste 6.50 din 1 kg, II. vrste 6, III. vrste 5.50; telice I. vrste 6.50, II. vrste 6, III. vrste 5.50; krave I. vrste 5.50, II. vrste 5, III. vrste 4.50; teleta prve vrste 8, II. vrste 7; prašiči špeharji 9 din, pršutarji 7—8 din; 7—8 tednov stari pujski 100—120 din za komad — Goveje meso I. vrste prednji del 10 din, zadnji del 12, II. vrste prednji del 8, zadnji del 12, tretje vrste prednji del 7, zadnji del 9 din; svinjina 14—16 din, svinjska mašč 19 din 29 kilogram, slanina 16 din.